

BROJ 40. Februar 2002.

EVROPA plus

GLASILO EVROPSKOG POKRETA U SRBIJI

POVRATAK FEDERACIJI

Crnoj Gori ne preostaje ništa drugo osim da počne pregovore sa Srbijom o obnovi federacije

Piše: Stojan Cerović, IWPR

Sile koje srpsko-crnogorsku federaciju drže na okupu ovih dana više su spoljne nego unutrašnje. Evropska unija i SAD protive se raspadu federacije, dok Beograd izražava umerenu zainteresovanost za njen opstanak, ali odluku prepušta Podgorici. U međuvremenu, uprkos međunarodnom protivljenju, crnogorske vlasti insistiraju na punoj nezavisnosti.

Gledano iz ugla Evrope, u ovom slučaju je najvažnije **sprečiti novi ciklus prekrajanja granica**, a Crna Gora bi zaista mogla da predstavlja opasan presedan, pre svega za Kosovo i Bosnu, odnosno Republiku Srpsku. Ako bi Crnogorcima bilo dozvoljeno da s minimalnom većinom na referendumu dobiju nezavisnost, ko bi mogao da spreči kosovske Albance da urade isto, i to s ogromnom većinom? A zašto onda ne bi i Srbi u Bosni zahtevali isto pravo?

Crnogorski separatisti dokazuju da je nepravilno zahtevati od Crne Gore da se žrtvuje i odrekne nečega zbog drugih. Ali, u ovom slučaju, srećom nije reč o odricanju, nego o najboljem interesu same Crne Gore. A u njenom interesu je da ostane u federaciji. I onako se nije moglo duže živeti od suprotstavljanja srpskom nacionalizmu i dominaciji.

Nove vlasti u Beogradu uglavnom su se odrekle velikodržavnih ambicija, tako da Beograd više nije nikakva pretnja Crnoj Gori. Svi važniji političari u Srbiji smatraju da Crna Gora mora sama da odluči šta želi, što otklanja glavni separatistički argument. Osim toga, veza sa Srbijom mnogo je važnija za građane Crne Gore nego za stanovnike Srbije. Gotovo svako u Crnoj Gori ima rođake, prijatelje ili poslovne veze s Beogradom.

Nema sumnje da je Zapad, posebno Vašington, godinama podržavao Đukanovićevu oprezno i postepeno udaljavanje od Beograda i rastakanje federacije. U Miloševićevo vreme, od kada je Đukanović ušao u otvoreni sukob s njim, **Crna Gora je na Zapadu** tretirana, otprilike, kao „srpska opoziciona stranka“ i dobijala je veliku finansijsku pomoć; po glavi stanovnika, daleko najveću u regionu.

Vlasti u Podgorici brzo su shvatile da je politika protivljenja Beogradu najbolji izvozni proizvod male, siromašne republike. Zato se, posle pada Miloševića, nije dogodilo nešto što je izgledalo logično i očekivano: da dođe do smanjenja tenzija i do približavanja Podgorice i Beograda.

Crna Gora nastavila je da optužuje nove vlasti u Srbiji za Miloševićeve grehe, nadajući se da će od toga još neko vreme moći da se živi i da **proces povratka Srbije u međunarodnu zajednicu** neće ići tako brzo. U pitanju je inercija, loša procena, ali takođe i činjenica da jednom lansirana ideja pune suverenosti postaje duh kojeg je teško vratiti u bocu. Đukanović je postao talac sopstvenog obećanja da će Crna Gora postati nezavisna država.

(Nastavak na strani 2)

(Autor je komentator beogradskog nedeljnika „Vreme“ i saradnik Institute for War & Peace Reporting)

Suđenje Miloševiću

That's your problem!

Istraživači javnog mnjenja navode da je većina građana nepoverljiva prema Haškom tribunalu, odbijajući mogućnost da su i Srbi činili ratne zločine, ali i potvrđuju rastuću svest o neophodnosti saradnje sa Tribunalom, što se, uglavnom, doživljava kao teško, ali neizbežno pristajanje na „ucenu“, a zbog neophodne finansijske pomoći

Bojan Tončić, IWPR

U Beogradu je trećeg dana suđenja Slobodanu Miloševiću atmosfera bila kao kad jugoslovenska košarkaška reprezentacija igra odlučujuće mečeve na svetskom ili evropskom prvenstvu. Na ulicama je приметно manje ljudi, u restoranima i kafićima prati se direktan prenos iz haške sudnice, a osoblje supermarketa i butika gleda Miloševićev nastup u izdvojenim prostorijama na portabl televizorima. Stekao se utisak da su svi jedva čekali 15. februar, Dan državnosti Srbije, praznik koji se ovde prvi put proslavlja, pa da u porodičnoj atmosferi, uz jelo i piće, uživaju u ovom medijskom spektaklu.

U očima mnogih, Hag je pristrasan, a Milošević nevin. „Slobodan je branio svoju zemlju i Srbe van nje, a sada mu pripisuju da je zločinac. Ja nisam nikada bio član njegove partije, ali sam ga u svemu podržavao. Bio sam i na mitingu na Gazimestanu, na Kosovu, sa kojeg su prikazali snimke u sudnici, to je bio miting protiv albanskog separatizma. Evo dokle su nas doveli njegovi 'demokratski' naslednici, da jedva preživljamo, valjda je to zločin“, kaže ogorčeno Milovan Stevanovic, penzioner iz Beograda. Žuri se da pogleda nastavak uvodne reči na suđenju Miloševiću.

UZMAK: „Kada počne postupak dokazivanja, i kad se optuženi bude suočio sa ispitivanjem i svedocima, efekti Miloševićevih reči biće znatno slabiji“, Vladimir Goati

Četrdesetosmogodišnji Borivoje Mladenović, diplomirani pravnik zaposlen u beogradskom komunalnom preduzeću, zabrinuto je zagledan u cene u supermarketu „Pekabete“ u centru Beograda. Mrzovoljno kaže da nema puno vremena da prati suđenje bivšem predsedniku SR Jugoslavije. A i mrsko mu je. „Proces protiv Slobodana Miloševića je skandalozan. Reč je o pokušaju da se srpski narod predstavi kao genocidan, što je nastavak zavere velikih sila na Balkanu. Od žrtava napraviti krivce, uvek je bio recept Zapada u navodnom rešavanju krize na Balkanu“, kaže on. On, međutim, dodaje da se saradnja sa Tribunalom mora prihvatiti iz pragmatičnih razloga. „To se nameće kao nužnost i Srbija više nema nikakvog izbora, ukoliko hoće da njeni građani prežive“.

Ocene sagovornika uglavnom potvrđuju i respektabilna istraživanja javnog mnjenja: konstanta u raspoloženju građana je animozitet prema Haškom tribunalu, odbijanje mogućnosti da su i Srbi činili ratne zločine i rastuća svest o neophodnosti saradnje sa Tribunalom, što se, uglavnom, doživljava kao teško, ali neizbežno pristajanje na ucenu, a zbog neophodne finansijske pomoći.

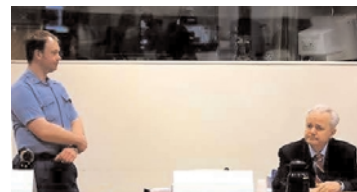
Tek manji deo stanovništva, uglavnom mlađi i obrazovani, spreman je da se suoči sa činjenicom da su pripadnici njegovog naroda odgovorni za ratne zločine, od kojih su neki najmonstruozniji u Evropi posle Drugog svetskog rata.

„Četiri petine populacije tvrdi da je Tribunal pristrasan i antisrpski sud“, kaže Srđan Bogosavljević, direktor ugledne agencije za ispitivanje javnog mnjenja „Strategic marketing“. Po njemu, to je najstabilniji oblik našeg javnog mnjenja. „Iz toga se zaključuje da Srbi, ne samo da ne žele da priznaju ratne zločine, nego su i ubeđeni da ih nije bilo. Kada smo pitali da nam navedu tri zločina koje su počinili Srbi, polovina nije znala, odnosno govorili su da Srbi nisu počinili nijedan zločin“, naglašava on.

Rezultati dobijeni iz ispitivanja koja se vrše svakog meseca na reprezentativnom uzorku od 2.200 ispitanika ukazuju i da je u poslednjih godinu dana protivljenje građana saradnji sa Haškim tribunalom smanjeno za 20 procenata. „U februaru prošle godine, 40 procenata građana Srbije bilo je protiv saradnje sa Tribunalom, a poslednja istraživanja okončana ovih dana pokazuju da je sada samo 20 odsto građana protiv saradnje“, ističe Bogosavljević.

Po nalazima druge agencije, „Medijum“, čak 46 odsto ispitanika (reprezentativni uzorak od 1.200 punoletnih građana Srbije) smatra da saradnja sa Haškim tribunalom treba da bude prioritet u radu Vlade Srbije. „Ljudi nemaju povoljno mišljenje o Tribunalu, smatraju ga pristrasnim, ali kod većine prevladuje stav da je saradnja nužna. To je važan obrt u svesti naših ljudi, jer se ranije govorilo za neke države Zapada 'njih mrzimo i nećemo sa njima da sarađujemo'“, ističe direktor Medijuma Srbobran Branković.

Po njegovoj oceni, ovakvi rezultati detektuju u javnom mnjenju i na političkoj sceni Srbije „odsustvo morala“. Branković smatra da je za ovakvo raspoloženje u velikoj meri odgovorna Vlada Srbije, te da nije reč samo o licemerju običnog sveta. Kada je trebalo uhapsiti Miloševića, članovi Vlade govorili su da je ratnih zločina sa srpske strane bilo. Posle hapšenja, zavladao je muk, sve je utonulo u zaborav. Reč je o kukavičluku političara koji

POMAK: Pre godinu dana 40 procenata građana Srbije bilo je protiv saradnje sa Tribunalom, danas svega 20 odsto, pri čemu čak 46 odsto njih smatra da saradnja sa Haškim tribunalom treba da bude prioritet u radu Vlade Srbije

se boje da bi njihova politička podrška mogla da oslabi, ali „i o jasnom dokazu da su mediji u Srbiji dirigovani“, zaključuje Branković.

Manjina, mahom mladi, svesni učinka Miloševićeve vladavine, u ovakvoj situaciji zapravo samo žele da pobegnu. Takvi se, uglavnom, mogu naći u dugačkim redovima ispred stranih ambasada, gde čekaju na vize za odlazak iz zemlje.

Mladen Sretenović, dvadesetčetvorogodišnji postdiplomac Elektrotehničkog fakulteta, strpljivo stoji u dugačkom redu ispred ambasade Savezne Republike Nemačke. Na pomen Slobodana Miloševića i procesa protiv njega, gubi strpljenje. „Ne pratim suđenje, mučno mi je da vidim to izobličeno lice čoveka koji nevešto glumi žrtvu. Ja zbog njega odlazim iz grada u kojem sam se rodio, odrastao, u kojem sam se poslednjih godina uglavnom skrivao od mobilizacije. Voleo bih da se sve što brže završi i da Milošević skonča u nekom zatvoru na kraju sveta“, kaže ozlojeđeno.

U istom redu je i Darko Živković, student medicine. Svestan je da su zločini počinjeni, ali smatra da je Miloševiću za to možda trebalo suditi u Beogradu. „Za zločine Srba nad drugim narodima ne zna samo onaj ko to ne želi, za takve opravdanja nema, baš kao i za ljude odgovorne za Sarajevo, Srebrenicu, Kosovo. Uveren sam da Tribunal ima dovoljno dokaza protiv Miloševića i njegove kamarile. Pa, najvažniji dokazi mogu da budu tekstovi iz 'Politike' i snimci državne televizije“, kaže Živković.

Red ispred ambasade se polako smanjuje i naši sagovornici su sve bliže vratima iza kojih će obezbediti kartu u jednom smeru. „Ja nisam želeo rat, nisam želeo da odem odavde. Ali, ne mogu da čekam da ovo počne da liči na normalnu zemlju. I ne razumem kako neko ima samilosti prema Slobodanu Miloševiću. Pitam se da li se bar neko od njegovih sledbenika oseti nelagodno kad Milošević pomene ljudska prava“, kaže Mladen Sretenović. Politički eksperti, kao što je dr Vladimir Goati, profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu, plaše se da bi Milošević mogao da stekne oreol borca protiv neokolonijalizma i novog svetskog poretka. On konstatuje da će u Srbiji nastup bivšeg predsednika SRJ sa zadovoljstvom primiti ortodoksni komunisti koji veruju da mogu da se vrate na vlast i desnica kojoj odgovara svaka reč protiv nove vlasti.

On je dodao da je uveren da je Miloševićeva uvodna reč u Hagu vrhunac njegove odbrane. „Kada počne postupak dokazivanja, i kad se optuženi bude suočio sa ispitivanjem i svedocima, efekti njegovih reči biće znatno slabiji“, procenjuje dr Goati.

(Autor je novinar beogradskog lista „Danas“ i saradnik Institute for War & Peace Reporting)

Federiranje federacije

(nastavak sa strane 1)

Đukanović shvata da takva njegova politika ne uživa međunarodnu podršku, ali njegov politički opstanak možda neće biti moguć ukoliko odustane od onoga što je sam proglasio preduslovom slobode i prosperiteta Crne Gore. Osim što se našao u situaciji da se protivi preporukama i zahtevima Zapada, Đukanović nastavlja da insistira na pitanju koje njegovu republiku deli na dva približno jednaka dela.

Govori o referendumu, a zna da bi mogao da izgubi, ili, u najboljem slučaju, dobije neku malu većinu u prilog nezavisnosti, što vodi u nestabilnost, možda i u ozbiljnije neredne i nasilja. Odvajanje od Srbije u Crnoj Gori pokrenulo je spor star blizu sto godina, oko kojeg je uvek postojala duboka, mada pri-tajena, podela. Zato mnogi Crnogorci danas na to gledaju kao na pitanje porodične tradicije, na koje su odgovor dali njihovi preci. To, dakle, nije ni pitanje trenutne politike, ni nacionalnog identiteta.

Mnogi od onih koji bi inače podržali Đukanovićevu proevropsku orijentaciju, ne žele raskid veza sa Srbijom. Isto tako, većina od tih koji žele zajedničku državu izjašnjavaju se kao Crnogorci, a ne kao Srbi, mada je etnička razlika minimalna i uveliko proizvoljna. Dak-

le, nezavisnost ne samo što nije vitalno pitanje za Crnu Goru, nego je insistiranje na tome sasvim kontraproduktivno, jer vodi u nepotrebne unutrašnje sukobe. Đukanović u sopstvenom interesu mora da odustane od dugo najavljivanog referenduma. On je, naravno, pokušao da u pregovorima s Havijerom Solanom dobije nešto u zamenu za taj „ustupak“, kao što će i u Crnoj Gori svoje odustajanje objasniti pritiskom Zapada. Ako odustane od referenduma, Đukanović je u opasnosti da izgubi podršku proindependističkog bloka – Socijaldemokratske partije i Liberalnog saveza, što bi moglo dovesti do pada vlade.

Ako podrži referendum o nezavisnosti, moglo bi doći do cepanja unutar njegove Demokratske partije socijalista, DPS. Umereno krilo ove partije moglo bi ga zameniti Svetozarom Marovićem, potpredsednikom DPS-a, koji je javno izjavio da bi Đukanović trebalo da prihvati Solanin predlog.

No, najvažnije je da se zaustave procesi fragmentacije i sukoba na Balkanu započeti devedesetih i vezani za režim i ličnost Slobodana Miloševića.

Sad kad se njemu suditi u Hagu, izgledalo bi kao naknadni alibi i opravdanje za njega, ako bi se ti procesi nastavili i bez njega.

Umesto toga, sa ili bez zapadnog pritiska, sa ili bez Đukanovića, za Podgoricu je vreme da se okrene traženju formule za rekonstrukciju federacije sa Srbijom.

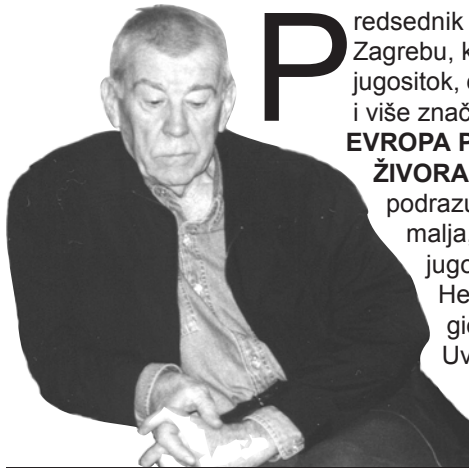

ALIBI: Dok se Miloševiću sudi u Hagu, izgledalo bi kao naknadni alibi i opravdanje za njega ako bi se procesi fragmentacije i sukoba na Balkanu nastavili i bez njega

Živorad Kovačević U Evropu s grupnom vizom

„U svim zemljama regiona vlada velika iluzija da se u evropske integrativne procese može uključiti samostalno, pa čak i kompetitivno sa drugim zemljama regiona“, poručuje predsednik Evropskog pokreta u Srbiji

Predrag Ursić

KLJUČ: „Regionalna kooperacija i izvesna integracija – naravno, ništa što bi ličilo na nekakvo obnavljanje stare Jugoslavije - predstavljaće, dakle, jedan od ključnih uslova za ulazak u EU“

Predsednik Evropskog pokreta u Srbiji Živorad Kovačević boravio je nedavno u Zagrebu, kao učesnik Međunarodne konferencije o proširenju Evropske unije na jugoslovitok, čiji je organizator bio Evropski pokret u Hrvatskoj. Tom prilikom imao je i više značajnih susreta i razgovora.

EVROPA PLUS: Koji su Vaši glavni utisci koje ste poneli iz Zagreba?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Konferencija je bila vrlo dobro organizovana. Pod tim podrazumevam i sastav njenih učesnika, koji su činili predstavnici čak 17 zemalja, zatim predstavnici međunarodnih institucija – EU, Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope, OEBS, međunarodnih misija na Kosovu i u Bosni i Hercegovini - nevladinih organizacija, kao i dobri poznavaooci prilika u regionu.

Uvidelo se da su problemi u zemljama regiona slični, ali i to da ima malo ne samo uzajamne koordinacije, nego i saradnje. Svaka zemlja još uvek nastoji da samostalno ispuni zahteve EU, bez obzira da li se radi o zemljama-kandidatima za članstvo u EU, onima koje imaju sporazume o stabilizaciji i pridruživanju, ili su tek kandidati za ovaj sporazum, kao što je slučaj sa Jugoslavijom. Vlada, dakle, iluzija da se u evropske integrativne procese može ići samostalno, pa čak i kompetitivno sa drugim zemljama regiona. Vidi se, štaviše, da postoji i odbojnost u izvesnom broju zemalja za pristupanje multilateralnim aranžmanima. Istina, ni stav same EU nije u tom pogledu do sada bio dovoljno jasan. Jer, postoji izvesna kontradikcija između razum-

ljivo različitih ocena spremnosti pojedinačnih zemalja i procene da bi se proces njihove integracije znatno ubrzao ukoliko bi postojala njihova snažna uzajamna saradnja u regionu; drugim rečima, ukoliko bi se region kao celina spremao za Evropu. Dakle, sve ono što predstavlja smetnju normalizaciji odnosa i saradnji zemalja regiona, posebno zemalja nastalih iz SFRJ, jeste i kočnica, ili, bar, usporavajući faktor njihovim nastojanjima za pridruživanje EU. Konkretno, teško je očekivati bolju saradnju ako su vizni režimi obeshrabrujuće rigidni, kada se malo čini na povratku izbeglica, a postoje i neraščišćena teritorijalna pitanja između pojedinih zemalja.

Moj glavni utisak je, ipak, spoznaja da vrlo malo znamo jedni o drugima, mada interesovanje postoji, o čemu govori i to što sam u Zagrebu dao čak četiri intervjuu.

EVROPA PLUS: Da li su predstavnici zemalja regiona neophodnost međusobne saradnje uzeli ozbiljnije nego što je to bio slučaj pre Konferencije?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Teško je reći, jer je poruka o neophodnosti veće regionalne saradnje dolazila od predstavnika EU, a ne iz samih zemalja regiona. Istina, ne može se reći da je tome izražen otpor, ali mršavi rezultati saradnje, čak i nedovoljno uzajamno poznavanje, govore da ne postoji okvir u kome se saradnja u regionu odvija. Primera radi, tek u decembru prošle godine došlo je do prvog pravog bilateralnog susreta ministara inostranih poslova Hrvatske i SR Jugoslavije, a o susretima šefova država i vlada nema još ni govora... Neki odnosi su, istina, unapređeni, ali neki su znatno pogoršani, kao, na primer, odnosi Slovenije i Hrvatske.

Utoliko je značajnije delovanje nevladinih organizacija. Jer, kao i kada smo bili u međusobnom ratu, i sada su NVO glavni pokretači različitih inicijativa. Konkretno, inicijativa o pristupanju aranžmanima o međusobnoj saradnji, kao što je, na primer, Igmanska inicijativa, čiji će predlozi biti predstavljeni predsednicima i ministrima inostranih poslova zemalja „Dejtonskog trougla“ - Hrvatske, BiH i Jugoslavije. Eksperti iz preko sto NVO pripremili su, naime, dva vrlo konkretna predloga: o formiranju slobodne carinske zone i o „mini šengenskom“ viznom režimu. Upravo su u toku pregovori, i blizu su realizacije, o uspostavljanju takvih odnosa između BiH i Jugoslavije, a slede i pregovori sa Hrvatskom.

Bilateralni odnosi, međutim, ne rešavaju stvar. Potrebna je šira dimenzija, a Igmanska inicijativa, mada okuplja NVO iz tri zemlje, to nudi svim zemljama regiona. Zato je potrebno vršiti javni pritisak u tom pravcu. Dobra osnova za to bilo bi razvijanje raznovrsnih dijaloga između NVO, nezavisnih intelektualca i različitih institucija u ovim zemljama. I želja za razvijanjem saradnje, u šta sam se uverio u brojnim susretima u Zagrebu sa intelektualcima i predstavnicima NVO.

Vlade su, međutim, mnogo uzdržanije. Kao da više vode računa o onom delu javnog mnjenja, odnosno, kako pretpostavljaju, značajnog dela biračkog tela, koje je rezervisano prema toj saradnji, a zbog tragičnih iskustava protekle decenije.

EVROPA PLUS: Osim regionalne saradnje, na Konferenciji su sigurno pomenuti i drugi faktori koje bi trebalo uzeti u obzir ukoliko se želi uključivanje u evropske integracione procese. Koji?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Posebno je pomenuta potreba sinhronizacije zakonodavstva. Uopšte, reč reforma je skromna za traženu duboku transformaciju celokupnog institucionalnog sistema. To podrazumeva izgradnju jakih demokratskih ustanova i transparentnih i čvrstih demokratskih procedura. To bi omogućilo i ubrzano približavanje evropskim integracijama i bolju međusobnu saradnju. Ono što ohrabruje je to što, bez obzira što se proces tranzicije u zemljama regiona odvija relativno sporo, on kao da se, ipak, odvija brže nego u zemljama koje su kroz ovaj proces već prošle.

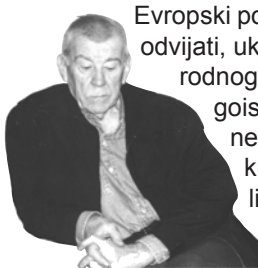
S druge strane, postoje različite regionalne inicijative, koje su, istini za volju, do sada mahom bile „uvožene“, odnosno nisu došle iz samog regiona. Jedna od njih je Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope. Od ove inicijative se najviše očekivalo, ali su rezultati prilično mršavi u odnosu na očekivanja, o čemu je govorio i novi koordinator Pakta Erhard Busek. Otuda promene u smislu veće koordinacije Pakta sa EU i procesom evropske integracije. To je primaran proces, jer, po prvi put u istoriji sve zemlje regiona imaju, bez razlike, istovetnu političku aspiraciju - ulazak u EU. Osim političke, ovo zalaganje ima čak i jaku ideološku osnovu. Tu činjenicu nikako ne bi trebalo podceniti. Naprotiv, ona će, sama za sebe, nositi zahteve za ubrzanim unutrašnjim promenama i za međusobno povezivanje.

EVROPA PLUS: Da li je na Konferenciji u Zagrebu prezentiran bilo kakav kalendar proširenja EU na jugoistok, makar i uslovnog karaktera?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Pa, sa tim se dosta licitira. Jer, već prvo proširenje EU stvorice organizam koji će se bitno razlikovati od sadašnje Unije. To je razlog zašto, bez obzira na ohrabrivanja kandidata za članstvo koja stižu iz EU, postoje, istovremeno, i usporavanje i rezerve spram procesa proširenja u samoj EU. Očekivalo bi se zato da Unija bude odlučnija u insistiranju da u EU može ući samo interno integrisani region, mada će zemlje pojedinačno biti primane u članstvo. Jer, nerealno je očekivati da će sav paket naših međusobnih odnosa EU jednostavno preuzeti. Moramo biti svesni da, pre svega, ekonomski, ali u mnogo čemu i politički moramo biti koliko-toliko regionalno integrisani da bi brži ušli u EU. Trenutno, EU to ističe na primeru Srbije i Crne Gore, ali to važi za ceo region. Regionalna kooperacija i izvesna integracija - naravno, ništa što bi ličilo na nekakvo obnavljanje stare Jugoslavije - predstavljaće, dakle, jedan od ključnih uslova za ulazak u EU.

EVROPA PLUS: Organizator zagrebačke Konferencije bio je Evropski pokret u Hrvatskoj. Kako to? Uopšte, kakvu ulogu Međunarodni evropski pokret i nacionalni Evropski pokreti mogu imati u procesu uključivanja regiona u evropske integracione procese?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Evropski pokret u Srbiji već je organizovao dve međunarodne konferencije o borbi protiv korupcije i o regionalnim inicijativama. Prvi smo, štaviše, ponudili „meni“ onoga što bi trebalo uraditi u cilju jačanja regionalne saradnje, i to pre demokratskih promena u zemlji. Do njih je došlo nešto ranije u Hrvatskoj, u kojoj, za razliku od Srbije, nikada evropska orijentacija nije dolazila u pitanje, ni psihološki.

VAŽNI: „Evropski pokreti u regionu sada imaju neuporedivo veću važnosti i ulogu“

Evropski pokret, inače, sa svojom osnovnom filozofijom je prirodan okvir u kome se ovi procesi mogu odvijati, uključujući animiranje predstavnike vlasti. U razgovoru sa generalnim sekretarom Međunarodnog evropskog pokreta saznao sam da će on inicirati opštu saradnju Evropskih pokreta na jugoistoku. Očigledno, Evropski pokreti u regionu sada imaju neuporedivo veću važnosti i ulogu nego Evropski pokreti u zemljama koje su već u EU. S druge strane, na zajedničkom sastanku predsednika Evropskih pokreta Hrvatske, BiH i Jugoslavije bilo je govora o različitim oblicima saradnje, a ja sam pokrenuo inicijativu za stalni dijalog, posebno srpsko-hrvatski, koji bi se odvijali naizmenično u Beogradu i Zagrebu na različite teme, što bi bilo i publikovano. Kao rezultat tog dogovora, predstavnici Evropskog pokreta u Hrvatskoj biće pozvani na našu godišnju skupštinu krajem marta. Tom prilikom, biće dogovoreni konkretni oblici saradnje. Na njihov predlog, trebalo bi zajedno da organizujemo konferenciju o položaju izbeglica, što je sigurno jedno od najosetljivijih i najvažnijih pitanja u našim odnosima.

EVROPA PLUS: Evropski pokret u Srbiji bio je i ranije aktivan kada je u pitanju regionalna saradnja. Da li je planirano da bude još aktivniji nakon Konferencije?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Evropski pokret u Srbiji neće se baviti samo konkretnim projektima, u čemu postiže velike uspehe, i stabilizacijom svoje unutrašnje organizacije kroz formiranje lokalnih veća. Prerastao je, naime, u značajnu društvenu organizaciju, pa bi trebalo da pojača svoje aktivnosti u raznovrsnim formama, posebno u pitanjima odnosa u samoj zemlji i njene saradnje sa susednim zemljama.

EVROPA PLUS: U Zagrebu ste se sastali i sa predsednikom Hrvatske Stipom Mesićem. Utisak?

ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Predsednik Mesić je vrlo raspoložen za saradnju. On će primiti naše predstavnike povodom Igmanske inicijative, insistira na rešavanju problema vezanih za položaj i povratak Srba u Hrvatsku i na punoj saradnji sa Haškim tribunalom, ima čist odnos prema Federaciji BiH i, konačno, akcentuje antifašističku borbu u Drugom svetskom ratu, a nasuprot tendencijama da se ona zaboravi ili falsifikuje. Mesić je, očigledno, jedan od političkih lidera u regionu koji želi ne samo punu transformaciju svoje zemlje, nego i uklanjanje svih pravnih materijalnih, pa i psiholoških, prepreka zbližavanju zemalja u regionu, a pre svega Hrvatske i Srbije.

EVROPA PLUS: A kako bi, u istom kontekstu, opisali naše lidere?

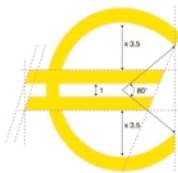
ŽIVORAD KOVAČEVIĆ: Odnos snaga je drugačiji, ali i u Hrvatskoj postoje različite struje u vladajućoj koaliciji. Pojednostavljeno, ovde postoji jedna jaka proevropska, pragmatična struja oko Vlade Srbije i ekonomsko-reformskog tima. U saveznom vrhu, međutim, situacija nije istovetna, kako zbog stavova koalicionog partnera iz Crne Gore, ali i zbog stavova Demokratske stranke Srbije, čiji je predsednik na čelu države. Ovo nikako nije političko opredeljenje, već javno ocenjivanje pojedinaca, organizacija i njihovih postupaka, brzine reformi... - a na osnovu približavanja cilju koji čini što brže uključivanje u evropske integracione procese i usvajanje evropskih standarda.

Preduzetništvo

Plan za bizni\$

„Razvoj MSP ne može se pokrenuti bez dodatnog svežeg kapitala, a da bi se do njega došlo, neophodno je znati prethodno napraviti poslovni plan“, tvrdi koordinator programa za MSP Evropskog pokreta u Srbiji Zvonko Brnjas

Olga Belosavić Milanović

Evropski pokret u Srbiji, u okviru svog Preduzetničkog foruma, koji se bavi razvojem malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, pokrenuo je širom Srbije održavanje kreativnih radionica „Uspešno poslovanje u malom biznisu – Zašto i kako pripremiti izradu poslovnog plana?“ Razgovaramo sa Zvonkom Brnjasom, koordinatorom programa EPuS za MSP.

EVROPA PLUS: Kako ste došli na ideju da organizujete baš radionice o biznis planu? Zašto baš biznis plan?

ZVONKO BRNJAS: Ideja o organizovanju jedne ovakve radionice se nametnula sama po sebi. Sa otvaranjem zemlje, pre svega njene ekonomije, mala i srednja preduzeća su došla u fokus interesovanja, kako njenih neposrednih aktera, tako i nosioca ekonomske politike, poslovnih asocijacija, međunarodnih intitucija itd.

Jasno je zbog čega. Neefikasnost i duboka kriza u kojoj se već duži period nalaze naša velika preduzeća su se odjednom u celini razotkrili. Sa prestankom „veštačkog disanja“, koje im je davano kroz sisteme pređašnjeg netržišnog zasnovanog sistema, razotkrilo se njihovo realno stanje, prikriveni gubici, neefikasnost u poslovanju, pre-zaposlenost, zastarela tehnologija itd. Ono što se do tada samo nagoveštavalo kroz pisanja ekonomista koji su zagovarali tržišnu privredu, postalo je kristalno jasno: deo privrede koji je jedini ostao u stanju da na produktivan način funkcioniše, da stvara vrednosti, otvara nova radna mesta i da, konačno, uopšte razmišlja o razvoju – jesu upravo MSP.

Istovremeno, taj razvoj se ne može na dovoljno širokom frontu pokrenuti bez dodatnog svežeg kapitala, pre svega kreditnih linija iz ino-fondova, a jedan od neophodnih preduslova da bi se došlo do ovih sredstava, jeste izrada poslovnih (business) planova.

Ovo je, međutim, samo jedan od razloga koji naše MSP i preduzetnike motiviše da rade na svojim biznis planovima. Biznis plan je nešto što je u osnovi svakog poslovanja i svako preduzeće, u ovom ili onom obliku, mora da ga ima, da bi znalo u kom se pravcu kreće i da bi opstalo u tržišnim uslovima poslovanja.

EVROPA PLUS: Ko su suorganizatori u kreiranju radionica i u njihovom izvođenju na lokalnom nivou?

ZVONKO BRNJAS: Suorganizatori su različiti. Prvenstveno se oslanjamo na lokalna veća EPuS, koja su ili neposredni lokalni partneri, ili su ključni u nalaženju nekih drugih partnera. Tako su se, pored samih lokalnih veća, u nekim slučajevima kao partneri pojavili regionalne komore (Leskovac), opštinske strukture i privreda (Užice), agencija za MSP (Kruševac) itd.

Što se tiče učesnika, ne insistiramo na posebnim selekcijama. Radionica je otvorena za sve koji su zainteresovani, a, po prirodi stvari, to su najpre preduzetnici i predstavnici MSP, ali i velikih preduzeća. Ipak, struktura učesnika u najvećoj meri zavisi od lokalnih suorganizatora koji, u zavisnosti od svojih kontakata, organizacionih kapaciteta i drugih faktora, sačinjavaju listu svojih učesnika. Tako je, na primer, u Leskovcu suorganizator bila Regionalna komora, koja je, pre svih, pozvala svoje članove, privrednike regiona, u Kruševcu je to bila novoosnovana Regionalna agencija za MSP, koja je akcenat stavila na najperspektivnije preduzetnike regiona, u Boru je to bio Tehnološki fakultet, koji je, pored privrednika, na radionicu pozvao i svoje studente itd.

Budžetiranje i javne nabavke Po evropskim standardima

Reforma javnih nabavki i budžeta opština Srbije zvanično je počela krajem prošle godine međunarodnom Konferencijom „Borba protiv korupcije – Antikorupcijski stubovi i reforma lokalne samouprave“. Projekat „Building Transparent and Accountable System of Public Procurement in Municipalities of Serbia – TASPP“ ima za glavni cilj povećanje transparentnosti i uvođenje evropskih standarda u budžetiranje i javne nabavke opština Srbije, a ovim programom trenutno je obuhvaćeno 29 opština. Implementacija je organizovana po regionalnom principu: Beograd, severna, centralna, istočna i južna Srbija.

Prva akcija bila je raspisivanje tendera za nabavku potrebne opreme (računara) za vođenje opštinskih budžeta, a u drugoj fazi svaka od lokalnih vlasti uključena u TASPP dobiće i po računar za javne nabavke (u skladu sa donošenjem republičkog Zakona). Program predviđa da opštine uključene u projekat budu povezane preko Interneta u jedinstven (u početku zatvoren) sistem javnih nabavki. Kada je reč o vođenju budžeta, službenici bi bili obučeni kako da koriste budžetski softver od strane vodećih računovodstvenih eksperata.

Prvi korak u tom pravcu bilo je potpisivanje ugovora sa IT firmom „Inko“, koja je proizvela program namenjen za planiranje i praćenje gradskog, odnosno opštinskog budžeta, a zatim je krenula u izradu Internet baze „Berza javnih nabavki“, namenjene lokalnoj samoupravi. Javne nabavke su jedna od ključnih stavki transparentnog funkcionisanja opštinskih vlasti, pa je cilj TASPP projekta uvođenje visokih standarda i u ovu oblast društva. Projekat implementira Evropski pokret u Srbiji, zajedno sa Transparency International Srbija kao kolektivnim članom.

J.M.

EVROPA PLUS: Radionice su održane u nekoliko gradova. Kako ste ih birali?

ZVONKO BRNJAS: Do sada je radionica održana u Novom Sadu, Užicu, Boru, Nišu, Leskovcu, Kovinu, Kruševcu i Požarevcu. U izboru gradova, kriterijum je, pre svega, bio da se pokrije što šire područje Srbije u geografskom smislu. A odlučujući faktor je bila agilnost i spremnost lokalnih suorganizatora da se sa svojim kapacitetima uključe u organizaciju radionice na svom području.

EVROPA PLUS: Koliko preduzetnika će proći kroz radionice? I koliko je interesovanje za njih?

ZVONKO BRNJAS: U svim mestima gde su do sada održane, radionice su izazvale primetno interesovanje i bile su veoma posećene: broj učesnika se kretao od 100 do 200, osim u mestima u kojima su lokalni suorganizatori insistirali na posebnoj selekciji učesnika (Kruševac i Požarevac). Imajući ovo u vidu, iskustva su veoma dobra u svakom pogledu: od izražene spremnosti za saradnju – uključujući tu i nevladine organizacije, što je, po svemu sudeći, povećalo njihov kredibilitet u lokalnim sredinama – do pokazane zainteresovanosti pojedinih učesnika i spremnosti da se na aktivan način uključe u rad radionica.

EVROPA PLUS: Kakva znanja se, konkretno, mogu steći na radionicama?

ZVONKO BRNJAS: Učesnici radionice su u prilici da se upoznaju sa dve značajne evropske institucije i, ujedno, poluge razvoja MSP i preduzetništva. To su, prvo, Evro info centri: na radionici se prezentira način rada ove institucije, njihove funkcije i usluge koje pružaju MSP i preduzetnicima. Drugo, upoznaju se sa kreditnim linijama za MSP Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR).

U drugom delu radionice, prezentiraju se elementi biznis plana, kao i načini na koji se on izrađuje (osnovne komponente, sadržaj, metodologije...), zatim faktori uspešnog preduzetništva uz elaboraciju odgovarajućih menadžment tehnika i metoda. Radionica ima, dakle, za cilj da učesnicima ukaže na najvažnije promene i mogućnosti za razvoj MSP u novonastalim uslovima nakon otvaranja privrede zemlje i njenog približavanja Evropi, ali i da im pruži neke instrukcije i približi najnovija saznanja i kretanja u savremenoj teoriji i praksi menadžmenta.

EVROPA PLUS: Kakve razlike uočavate između regiona u Srbiji na osnovu do sada održanih radionica?

ZVONKO BRNJAS: Razlike se zaista mogu zapaziti u, na primer, spremnosti aktivnog uključivanja u rad radionica, u očekivanjima od radionice, ali i, uopšte, od evropskih institucija i njihove potencijalne uloge u pokretanju ekonomskog razvoja u Srbiji. Diskusije na radionicama odražavaju, s jedne strane, velika očekivanja domaćih preduzetnika i MSP u pogledu pomoći i podrške, ali, istovremeno, i strahove od dolazeće konkurencije i njihove spremnosti da joj se odupru. Uzrok ovih razlika je teško odrediti: on se, verovatno, može tražiti u različitom stepenu ekonomske razvijenosti regiona, razvijenosti preduzetništva i privatnog sektora, ali i organizacionoj sposobnosti i agilnosti lokalnih organizatora.

EVROPA PLUS: Kako da se preduzetnici prijave za učešće na radionicama i koliko to košta?

ZVONKO BRNJAS: Radionica je za učesnike besplatna. Naša, kao i ideja donatora koji finansiraju ovaj projekat (to su, pre svega, nemačka fondacija GTZ, Eksimbanka, kao i lokalni donatori), jeste da se na terenu promoviše ideja preduzetništva, da se zainteresovanima približe uslovi i faktori koji utiču na njegov razvoj i da im se ukaže na mogućnosti da se i sami uključe u taj proces. Na taj način mislimo da damo doprinos pokretanju procesa revitalizacije privrede i društva u celini. Naš pristup je da je svako ko pokaže interes i želju da učestvuje na radionicama – dobrodošao. Ipak, pozivanje učesnika i organizacija radionica je u najvećoj meri prepuštena lokalnim suorganizatorima. Naše je mišljenje da je to dobar pristup, jer su upravo to ljudi koji su najbolji poznavaoi lokalnih prilika: od potreba ovih sredina, načina razmišljanja, iskustava, do pojedinačnih ljudi i preduzeća.

Reforma lokalne samouprave EPuS savetodavac

Evropski pokret u Srbiji uključio se u Program za reformu lokalne samouprave u Srbiji Agencije SAD za međunarodni razvoj. Uloga EPuS uglavnom je savetodavnog karaktera u realizaciji ovog programa čiji je cilj pomoć vlastima da u svakodnevnom radu, naročito komunikaciji sa građanima, budu efikasnije, brže i odgovornije. Program teži, sa jedne strane, da unapredi odgovornost lokalne samouprave prema građanima, korisnicima usluga, da poveća učešće i saradnju građana i civilnog društva sa lokalnim vlastima, a, sa druge strane, da poboljša pravnu i finansijsku održivost i tako poveća uticaj lokalne vlasti na lokalnom i nacionalnom nivou.

Program za reformu lokalne samouprave u Srbiji će se u naredne tri godine, usredsrediti na sledeće ciljeve:

- obezbeđivanje obuke i tehničke pomoći u oblastima finansijskog menadžmenta, opštinskih usluga i upravljanje javnim službama i informacijama u 50 opština;
- rad sa lokalnim vlastima, građanima i nevladinim organizacijama u 25 opština, kako bi se povećalo učešće građana i nevladinih organizacija;
- obezbeđivanje tehničke pomoći Vladi Republike Srbije u razvoju načela rada (ova pomoć može uključiti pomoć proučavanjima, prikupljanje informacija o komparativnim iskustvima zemalja u regionu sa sličnim problemima i/ili pomoć pri pravljenu nacrtu zakona za administrativnu i fiskalnu decentralizaciju i dr.);
- obezbeđivanje tehničke podrške Stalnoj konferenciji gradova i opština, sa ciljem jačanja njihove moći da zastupaju lokalne vlasti, razvijanja strukturu učešća članstva i obezbeđivanja usluga njihovom članstvu;
- povezivanje šest grupa od najviše pet srpskih gradova sa gradovima u SAD, u cilju saradnje na rešavanju tehničkih problema;
- uključivanje lokalnih NVO kroz pripremu studija, anketa, nadgledanje, obuku ili druge aktivnosti koje doprinose izgrađivanju pozitivnih veza između lokalnih vlasti i NVO.

„Sinergija Programa reformi lokalne samouprave sa našim projektima, kao što je 'jačanje transparentnosti budžetiranja i javnih nabavki u 30 opština u Srbiji' (u saradnji sa Transparency International Srbija), nametnula se sama po sebi, jer ciljevi oba projekta su slični. Samo jačanje opština ili sama podrška građanskim inicijativama nisu dovoljne, već se one dopunjuju i jačaju sa konvergentnim ciljevima stvaranja savremene i moderne lokalne samouprave u Srbiji, koja će biti u skladu sa standardima Evropske unije, kojoj težimo, i za šta se EPuS zalaže već 10 godina“, kaže generalni sekretar EPuS Danijel Pantić.

O.B.M.

Fest 2002

Srbija godine nulte

U okviru specijalnog programa Festa 2002, prikazan je novi film Gorana Markovića - testament o vremenu koje ne smemo zaboraviti

Jelena Milovanović

Popularni beogradski Festove godine proslavio je 30. rođendan. Slavlje bilo je skromno, a slavljenička filmska trpeza uglavnom je utolila apetite bioskopskih gledalaca. Jedan od specijalnih programa Festa, bio je posvećen novom filmu Gorana Markovića „Srbija godine nulte“, a organizovan uz podršku Foruma za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji.

KONFROTACIJE: Umesto uobičajenih sastanaka sredom u kancelarijama Evropskog pokreta, Forum za međunarodne odnose okupio se tog puta u Akademiji 28, gde je bila projekcija Markovićevog dokumentarca. Jedan od članova Foruma za međunarodne odnose, poznati jugoslovenski filmski reditelj Dušan Makavejev lično je insistirao da pomenuti film beogradska publika vidi na i Festu. Makavejev se ove godine našao u ulozi predsedavajućeg Saveta Festa; podsećanja radi, sedeo je i u organizacionom odboru prvog Festa 1971. godine, na kome je najposećeniji bio prateći program „Film u društvenim konfrontacijama“.

Trideset godina kasnije, sa velikog ekrana još jednom je usledio obračun sa istorijom – poslednja decenija XX veka, viđena očima Gorana Markovića. U 100 minuta, reditelj je pokušao da, prvo sam za sebe, svede račun za poslednjih 10 godina života sa jednim režimom i jednim čovekom, ali i da ispiše mali testament za buduća pokolenja o vremenu koje ne smemo zaboraviti.

Film počinje proročkim stihovima predstave „Život je san“, koji zloslutno nagoveštavaju sudbinu jednog naroda. Na čudesan način, Goranova sudbina, njegovi filmovi, predstave i onaj stvaran svet ukrstiće puteve, i umetnost će i ovaj put biti veća od života. Vešto gradeći mozaik od prizora »elementarnog« života, pažljivo biranih odlomaka filmova i događaja iz bliske i bolne prošlosti Srbije, Marković je uspeo da se ispovedi i obračuna sa duhovima prošlosti.

Tirana godine nulte

Veliku pažnju na Festu 2002 privukao je i igrani „Tirana godine nulte“, koji daje sliku manje poznate, današnje Albanije. Bila je to prilika da beogradski Fest još jednom bude „prozor u svet“, i ovaj tako blizu, a tako daleko.

DUHOVI PROŠLOSTI: Slobodan Milošević se u životu ovog reditelja pojavio nešto ranije – bila je to 1985. godina, kada je radio na predstavi „Pazarni dan“, koja mu je, zbog političkih aluzija, skinuta sa repertara. Od tada, praktično, postaje „državni neprijatelj“, njegov omiljeni glumac i prijatelj Aleksandar Berček, poput junaka iz filma „Variola vera“, postaje glavni negativac i u privatnom životu. Goran je svoj komentar davao ismejavanjem kulta ličnosti („Tito i ja“), preispitivanjem u pozorišnom komadu „Turneja“, alegoričnom „Urnebesnom tragedijom“, sve do konačnog raspleta i „5. oktobra 2000“. Nažalost inspiracija je dolazila iz samih naših života: rat u Hrvatskoj, rat u Bosni, pad Knina, Kosovo, NATO agresija...

A onda katarza za ono malo duše što nam je preostalo i okretanje nove stranice naše istorije. I kao što je predsednik Evropskog pokreta u Srbiji Živorad Kovačević rekao posle odgledanog filma, bilo je ovo samo jedno subjektivno suočavanje sa istinom koja u krajnjoj istanci čeka i – sve nas.

Izdavač:

Evropski pokret u Srbiji
Đure Jakšića 5/1, 11000 Beograd
tel/fax: 011/630-281
e-mail: evropaplus@emins.org – web: <http://www.emins.org/>

Redakcija:

Olga Belosavić Milanović, Dragan Joksimović, mr Danijel Pantić, dr Mirko Stojčević, Predrag Ursić (urednik), Zorica Žarković

Prelom:

Evropski pokret u Srbiji

Specijalno vaspitanje

Goran Marković, scenarista i reditelj, završio je čuvenu prašku filmsku akademiju (FAMU), a 1977. godine režira svoj prvi dugometražni igrani film „Specijalno vaspitanje“. Do danas je snimio ukupno devet ostvarenja, a retrospektiva svih njegovih filmova priređena je nedavno na međunarodnom festivalu u Roterdamu. „Srbija godine nulte“ podržana je od strane francuskih producenata i RTV B92. U filmu se pojavljuju i njegova majka, glumica Olivera Marković, Dragana Martinović, Veran Matić, Bernard-Henry Levy...